

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства соціальної
політики України

_____ 2019 року № _____

ПРАВИЛА **охорони праці в морських портах**

I. Загальні положення

1. Ці Правила поширюються на морські порти України, приписні портпункти, а також на всіх суб'єктів господарської діяльності, незалежно від організаційно-правової форми та форми власності, в експлуатації (користуванні) яких знаходяться причали і пірси, що використовуються для будь-яких вантажних операцій, у тому числі для забезпечення суден матеріально-технічним постачанням і продовольством.

2. Ці Правила встановлюють вимоги з охорони праці, які поширюються на усі види вантажно-розвантажувальних робіт, транспортування вантажів, їх складування, допоміжні роботи із забезпечення перевантажувального процесу на території та акваторії порту, перевезення працівників по території та акваторії порту.

3. Вимоги цих Правил є обов'язковими для роботодавців та працівників під час експлуатації портових перевантажувальних машин, змінних вантажозахоплювальних органів, знімних вантажозахоплювальних пристроїв та допоміжних пристроїв, а також під час складування вантажів, організації та виконання суднових вантажно-розвантажувальних робіт, виконання перевантажувальних робіт в рейдових умовах та виконання перевантажувальних робіт в зимовий час.

4. У цих Правилах терміни та скорочення вживаються у таких значеннях:

великовагові вантажі – вантажі в тарі або без упаковки, маса окремого місця яких перевищує 5 т;

великогабаритні вантажі – вантажі, об'єм окремого місця яких перевищує 18 м³;

довгомірні вантажі – вантажі в тарі або без упаковки, довжина окремого місця яких становить 8 м і більше;

засоби укрупнення вантажних місць – усі типи піддонів, пакетуючі стропи багатооборотні і разові;

керівник (організатор) робіт – особа, яка забезпечує організацію і проведення робіт з перевантаження, накопичення і зберігання вантажів, у встановленому порядку пройшла навчання і перевірку знань з питань охорони праці, та яку призначено відповідним наказом суб'єкта господарювання.

перевантажувальні машини – вантажопідіймальні крани та підіймальні пристрої, перевантажувачі всіх типів, навантажувачі, вагонні і трюмні машини, конвеєри, вантажні ліфти, тягачі, трактори, причепа (трейлери), низькорамні причепа (рол-трейлери), пересувні пневмоустановки та інші машини з усіма видами змінних вантажозахоплювальних органів для проведення вантажно-розвантажувальних робіт (виключаючи автотранспорт);

ЗІЗ – засоби індивідуального захисту;

ПК – перевантажувальний комплекс;

ПОР – план організації робіт;

РТК – робоча технологічна карта;

ТТП – тимчасова технологічна інструкція перевантаження.

Інші терміни у цих Правилах вживаються у значеннях, наведених в законах України „Про охорону праці” та „Про морські порти України”.

II. Загальні вимоги

1. При розвантаженні (завантаженні) судна, а також при виконанні інших робіт біля причалу порту та на внутрішньому рейді силами суднового екіпажу і засобами судна, відповідальність за безпечне проведення робіт несе адміністрація судна.

2. При залученні (за умовами договору) до виконання робіт здобувачів освіти, які здобувають освіту за будь-яким видом та формою здобуття освіти, необхідне призначення відповідальної особи з числа викладацького складу суб'єкту освітньої діяльності, що провадить освітню діяльність цих здобувачів освіти.

3. У разі надходження вантажу, на який не розроблені РТК, ТТП, у вихідні та святкові дні, в нічний час, якщо про надходження цих вантажів не було відомо заздалегідь, до початку вантажно-розвантажувальних робіт повинен складатися ПОР із зазначенням необхідних заходів безпеки. Такий ПОР складається керівником робіт ПК і затверджується керівником ПК або його заступником, а за їх відсутністю – диспетчером ПК.

4. При організації технологічного процесу керівник (організатор) робіт зобов'язаний:

до початку роботи (зміни):

обійти та оглянути ділянку проведення робіт, всі робочі місця, переконатися в достатності освітлення, наявності і справності обладнання, технологічних і інвентарних засобів, оснащення, засобів і приладів безпеки (блокувань, обмежувачів, заземлення, сигналізації тощо), наявності попереджувальних знаків безпеки, в відсутності неогороджених небезпечних зон. У разі виявлення неогороджених небезпечних зон, встановити відповідні добре видимі і освітлені в темний час доби огорожі, попереджувальні знаки безпеки;

забезпечити підготовку робочого місця з врахуванням затверджених РТК або ТТШ;

ознайомити працівників у всіх технологічних ланках технологічних процесів (далі – працівників) з РТК, ТТШ і ПОР звертаючи особливу увагу на заходи по забезпеченню безпеки їх виконання, розставити технологічні машини, обладнання, бригади працівників відповідно до вимог РТК, ТТШ і ПОР;

призначити старших (ланкових) працівників у всіх технологічних ланках технологічного процесу, які здійснюють координацію роботи працівників ланок;

провести інструктаж з працівниками про безпечні методи виконання робіт та правила застосування ЗІЗ, вказавши безпечні способи і прийоми роботи;

перевірити у працівників наявність посвідчень на право виконання конкретних видів робіт, наявність і справність спецодягу, спецвзуття та інших ЗІЗ, їх відповідність роботі, що буде виконуватися;

встановити шляхи і порядок руху транспорту і працівників, виключити, по можливості, перехресні і зустрічні маршрути, звернувши увагу на ділянки, де виконуються інші роботи в умовах діючого виробництва;

визначити місця безпечного перебування працівників у процесі виконання технологічних операцій та під час перерви;

в процесі роботи:

контролювати виконання працівниками вимог інструкцій і технологічних документів щодо безпечного виконання робіт, застосування ЗІЗ;

вживати заходів щодо усунення порушень, які можуть спричинити нещасні випадки або аварії. У разі неможливості усунення цих причин своїми засобами слід припинити роботу і проінформувати про це свого безпосереднього керівника, який зобов'язаний вжити відповідних заходів;

стежити за тим, щоб працівники виконували тільки ту роботу, яка їм доручена;

не допускати виконання робіт особами у стані алкогольного та/або наркотичного сп'яніння;

не допускати сторонніх осіб в зону виконання робіт;

після закінчення роботи (зміни):

забезпечити своєчасне прибирання робочих місць, а також передачу працівниками технологічного оснащення, інвентарю, обладнання на зберігання відповідним змінним працівникам;

переконатися, що перевантажувальні машини та інше обладнання відключені від живлення і несанкціонований доступ до їх керування неможливий;

вчасно інформувати відповідні технічні служби про несправне обладнання або несправні технічні засоби безпеки, а також інші об'єкти і фактори, які можуть призвести до нещасного випадку (аварії).

5. У разі виникнення аварійної (або надзвичайної) ситуації працівник (свідок) повинен негайно повідомити безпосереднього керівника робіт або іншу посадову особу підприємства, які, в свою чергу зобов'язані повідомити роботодавця з метою організації відповідних заходів.

III. Вимоги до території, робочих місць, організації безпечного руху працівників і транспорту

1. Стан території порту повинен відповідати таким вимогам:

для стоянки портових перевантажувальних машин і транспорту повинні бути відведені спеціальні постійні місця осторонь від шляхів, якими відбувається рух транспорту, від залізничних шляхів і місць проведення вантажно-розвантажувальних робіт. Займати для цієї цілі проїзди і технологічні заїзди забороняється;

в зоні постійної роботи вантажопідіймальних кранів та навантажувачів забороняється влаштовувати відкриті лінії електропередач;

всі люки, колодязі, котловани, отвори, траншеї, а також місця і ділянки, що створюють небезпеку падіння для працівників та руху транспорту, повинні бути надійно закриті або огорожені захисним чи сигнальним огороженням. В темний час доби огороження небезпечних місць повинне бути освітлене. Забороняється знімати, змінювати або переміщувати огороження та інші засоби безпеки без дозволу особи, відповідальної за їх встановлення;

на кожному причалі та в інших місцях, де можливе випадкове потрапляння працівників у воду, повинні бути обладнані пости з засобами для рятування потоплюючих (рятувальні круги з лінями довжиною не менше 27,5 м і багри), що встановлюються на відстані не більш ніж 150 м один від одного. На посту з засобами для рятування потоплюючих повинна бути в наявності інформація про особу відповідальну за його комплектацію та утримання в належному стані;

на стінці причалу слід обладнати трапи для можливості самостійного підйому на причал людині, яка упала у воду.

Нижня сходинка трапу повинна бути розташована на висоті не менше ніж на 1 м нижче мінімально можливого рівня води.

2. Забороняється вхід в неосвітлені або недостатньо освітлені вантажні приміщення на судах та інші приміщення підприємства без переносних безпечних ліхтарів, а також користування відкритим вогнем.

3. Освітлення приміщень, де є можливість вибуху чи пожежі, необхідно здійснювати за допомогою світильників (ліхтарів) у вибухозахищеному виконанні.

4. Розміщення вантажів на території порту повинно здійснюватися відповідно до встановлених планів внутрішньопортової спеціалізації та з врахуванням забезпечення поздовжнього магістрального проїзду шириною не менше 6,0 м та під'їзду такої ж ширини від головної дороги порту.

5. На території причалу, критих і відкритих складів повинні бути передбачені підкранові та залізничні шляхи, проходи та проїзди між штабелями вантажів відповідно до затвердженої схеми розміщення вантажів на складі.

6. На кожному підприємстві повинні бути розроблені плани (схеми) руху транспортних засобів та працівників територією порту. Ці плани (схеми) руху доводяться до всіх працівників та вивішуються при в'їзді на територію підприємства.

7. Швидкість руху машин внутрішньопортового безрейкового транспорту при проїзді повз двері, ворота, проходи тощо, повинна бути знижена з урахуванням забезпечення безпеки руху транспорту і працівників до 5 км/год.

8. На дорогах, які проходять по території порту та в місцях їх перетину, повинні бути встановлені дорожні знаки, які освітлюються в темний час доби або мають світловідбивне покриття, а перехрестя з інтенсивним рухом необхідно обладнати світлофорами.

9. Місця перетину доріг і тротуарів із залізничними коліями повинні бути обладнані знаками безпеки, сигналізацією, в необхідних випадках – автоматичними шлагбаумами або переїздами, що охороняються. Підходи до перетину автодоріг та залізничних шляхів повинні мати достатній огляд для водіїв і працівників. Дозволяється здійснювати складування вантажів не вище 1,5 м на відстані 10 м по обидві сторони переїзду.

10. В морських портах, де є залізничні колії, повинна бути розроблена інструкція (інструкції) про порядок обслуговування і організацію руху залізничного транспорту на під'їзних коліях порту. В інструкції (інструкціях) визначається порядок взаємодії працівників залізничної станції і підприємств

порту та вказуються особливі прийоми і заходи безпеки при роботі залізничного транспорту на території порту відповідно до місцевих умов.

11. Рейки кранових та залізничних колій в портах повинні бути укладені так, щоб їх головки не виступали вище рівня покриття території. Дана умова є обов'язковою для авто- і залізничних переїздів, пасажирських причалів та пристаней, пішохідних переходів, а також для причалів, на яких перевантажувальні роботи на судах проводяться за участю машин внутрішньопортового безрейкового транспорту.

12. Важелі керування стрілочними переводами повинні мати зручний підхід до них і знаходитися на безпечній відстані від прилягаючих шляхів.

13. Виходи з будівель, що знаходяться поблизу залізничних шляхів, повинні розташовуватися на відстані не менше 6,0 м від осі шляху. При встановленні огорожувальних бар'єрів (довжиною не менше 10,0 м), що розташовуються між виходами з будівель і залізничними коліями, ця відстань може бути зменшена до 5,0 м.

14. Край тротуару повинен розташовуватися на відстані не менше 3,75 м від осі залізничної колії або автомобільної дороги. При розміщенні тротуару ближче 3,75 м від осі колії або дороги, тротуари з боку дороги повинні огорожуватися перилами висотою не нижче 1,1 м.

15. До суден, що стоять біля причалів, повинен бути забезпечений безпечний прохід для працівників та проїзд автотранспорту

16. Причали, пірси, рампи, естакади, на яких працюють машини внутрішньопортового безрейкового транспорту, повинні бути обладнані по краях міцними колесовідбійними пристроями висотою не менше 0,3 м.

17. В зоні виконання вантажно-розвантажувальних робіт не допускається проведення будь-яких робіт, не пов'язаних з процесом перевантаження.

IV. Вимоги безпеки при перевезенні працівників по території і акваторії порту

1. Перевезення працівників повинне проводитися на транспортних засобах, призначених для цієї мети.

2. Для доставки працівників на судна, які стоять на рейдах, та в інші райони порту повинні виділятися судна, пристосовані для безпечного перевезення працівників, обладнані для захисту їх від атмосферних впливів салонами, тентами тощо.

На цих судах повинні бути позначені на видному місці дані про пасажиромісткість, перевищення якої заборонено. Перевезення вантажів цими суднами під час доставки працівників заборонено.

3. Забороняється перевозити працівників, що перебувають у стані алкогольного та/або наркотичного сп'яніння.

4. При висоті фальшборту на цих судах менше допустимої повинні бути встановлені релінги (огородження) з загальною висотою не менше 1,1 м. Місця для посадки та висадки працівників в порту повинні бути обладнані огороженнями висотою не менш 1,1 м, які запобігають випадковому падінню працівників у воду. Посадка (висадка) працівників в необладнаних місцях та з неповністю пришвартованого судна забороняється.

5. Відповідальність за безпечну організацію посадки та висадки працівників несе командний склад судна.

6. Перевезення працівників на транспортні судна, що стоять на рейді,

допускається при силі вітру не вище 3 балів, хвилюванні моря не вище 2 балів і сприятливому прогнозі погоди.

При наявності хвилювання на рейді і швидкості вітру, що перевищують зазначені, перевезення працівників може провадитися тільки по узгодженому рішенню капітана судна і портового нагляду. Дозвіл на посадку і висадку працівників дає капітан приймаючого судна.

Всім особам, що знаходяться на суднах портового флоту, потрібно виконувати всі вимоги командного складу судна, пов'язані з безпечним перевезенням працівників.

7. Посадка та висадка працівників під час руху судна забороняються.

8. При посадці та висадці працівників з суден портового флоту на транспортні судна, що стоять на рейді, повинен установлюватися забортний трап транспортного судна. При виконанні вантажно-розвантажувальних робіт на суднах, які знаходяться на рейді за допомогою плавзасобів (плашкоутів, барж тощо), необхідно, щоб біля борту судна постійно знаходився черговий катер для доставки портових працівників від забортного трапу до плавзасобів і назад. Самовільний перехід працівників з борту транспортного судна на борт плавзасобів і назад забороняється.

9. У разі неможливості використовувати забортний трап, необхідно використовувати штормтрап, вантажну сітку або спеціальну колиску з амортизаторами. Дозвіл на висадку та посадку працівників за допомогою вантажних сіток, штормтрапів та колісок дає тільки капітан транспортного судна. Посадкою та висадкою працівників в цьому випадку керує старший помічник капітана.

10. При посадці за допомогою штормтрапів працівники повинні спускатися без будь-яких речей в руках і тільки по одному. При користуванні

штурмтрапом кожний працівник повинен бути обв'язаний міцним лінем закріпленим на палубі судна.

11. Відповідальність за безпечні посадку та висадку працівників несуть: на транспортному судні – старший помічник капітана, на портовому плавзасобі – капітан або інша уповноважена особа.

12. Забороняється користуватися штурмтрапами, якщо:

штурмтрап не випробуваний або закінчився термін його чергового випробування, що перевіряється по маркуванню, нанесеному на верхній подовженій балясині;

бензелі або кріплення, що їх заміняють, зміщені настільки, що балясини стали непаралельні між собою чи коливаються в місцях кріплення бензелів;

канати-тятиви пошкоджені, обірвана хоча б одна із прядок канатів-тятив; лопнула, скололась або відсутня хоча б одна балясина;

штурмтрап при подачі з борту нижньою балясиною не дістає до рівня води чи плавзасобу.

13. Самохідні судна портового флоту повинні підходити до суден, що стоять на рейді, з підвітряного боку до середньої їх частини, під час висадки і посадки працівників утримуватися на місці фалінями або швартовами. Обов'язковим є застосування кранців.

14. Дозволяється перевозити працівників по території порту у транспортному засобі, обладнаному місцями для сидіння в кількості, що передбачена технічною характеристикою транспортного засобу. Перед початком руху керівник робіт повинен переконатися в тому, що забезпечені умови безпечного перевезення працівників.

V. Вимоги безпеки при експлуатації підйимально-транспортного устаткування морських портів

1. Загальні вимоги

1. У випадках зняття огороження необхідно взяти відповідні запобіжні заходи (відключення механізму, електроживлення, встановлення заборонних знаків) та встановити його на місце за вказівкою керівника робіт, як тільки це стане практично можливо.

При знятті або відключенні запобіжних пристроїв (кінцеві вимикачі, гальма, прилади безпеки тощо) перевантажувальних машин, необхідно взяти заходи, що виключають можливість пуску машин до встановлення на місце або включення цих пристроїв.

2. Перевантажувальна машина видається працівнику для роботи в справному стані, про що робиться запис змінного механіка (або іншої уповноваженої особи) у вахтовому журналі. Про будь-яку несправність працівник доповідає змінному механіку (або іншій уповноваженій особі) та керівнику робіт із записом про несправність у вахтовому журналі.

У тих випадках, коли несправність перевантажувальної машини створює небезпеку для оточуючих працівників та самої машини, працівник, який здійснює керування машиною, зобов'язаний негайно зупинити роботу цієї машини та сповістити про це змінного механіка (або іншу уповноважену особу) і виконавця робіт.

3. Перед початком зміни змінний механік (або інша уповноважена особа) зобов'язаний (на) перевірити у працівника наявність діючого посвідчення на право керування перевантажувальною машиною.

4. Не допускаються підймання і переміщення перевантажувальними

машинами вантажів, маса яких перевищує (з урахуванням маси вантажозахоплювального пристрою або знімного вантажозахоплювального органу) вантажопідйомність машин.

5. Перед опусканням (підйманням) перевантажувальної машини до трюму (з трюму), установленням на робочому місці (судно, вагон тощо) живлячий кабель необхідно відключити від джерел живлення. Відповідальність за організацію правильного стропування та безпечне опускання (підймання) перевантажувальної машини до трюму (з трюму), а також за установлення її на робочому місці, покладається на керівника робіт. Установлення перевантажувальної машини на місці використання повинне забезпечувати її стійке положення та можливість безпечної роботи і обслуговування.

6. Перевантажувальні машини з електричним приводом повинні вмикатися в мережу живлення тільки після їх установлення на робочому місці і заземлення їх корпусів. Знімати заземлення можна тільки після вимикання живлення машини.

7. Кабель перевантажувальної машини при живленні від берегового джерела повинен мати додаткову жилу, що з'єднує корпус машини з шиною заземлення берегової колонки.

8. У місцях проходу працівників і проїзду транспорту кабель живлення перевантажувальної машини повинен мати захист від механічних ушкоджень.

9. Зупиняти перевантажувальну машину дозволяється тільки після того, як робочий орган буде повністю звільнений від вантажу.

10. У випадку аварійної ситуації, в разі виникнення небезпеки для

працівників, завалу вантажем конвеєра або пересипного пристрою, перевантажувальна машина повинна бути негайно зупинена.

11. Забороняється залишати без нагляду перевантажувальну машину з працюючим двигуном.

12. Машиністу крана або перевантажувача забороняється залишати пост керування крана або перевантажувача при піднятих змінних вантажозахоплювальних органах та пристроях.

13. При перервах у роботі навантажувальної машини безрейкового внутрішньопортового транспорту, необхідно її відвести в місце, що знаходиться поза зоною руху транспорту та проведення перевантажувальних робіт, і вжити заходів, що виключають запуск двигуна сторонніми особами (закрити двері, капот тощо).

14. По закінченню роботи перевантажувальні машини необхідно поставити у відведене для цього місце. Перевантажувальні машини з двигунами внутрішнього згоряння після устанавлення повинні бути поставлені на стоянкове гальмо.

15. Вхід на перевантажувальну машину, вихід із неї та пересування по ній без попередження машиніста цієї машини заборонені. Забороняється доступ на перевантажувальну машину сторонніх осіб.

2. Плавучі крани

1. При перевантаженні вантажів плавучим краном відповідальність за забезпечення безпеки робіт, що проводяться на понтоні плавучого крана, покладається на капітана-кранмейстера, а на березі та судні – на керівника

робіт.

2. Роботою плавучого крана при переміщенні вантажів з судна на берег і назад керують сигнальники на судні та на березі.

3. Знімні леєрні огороження плавучого крана з дозволу капітана-кранмейстера допускається частково знімати при швартовних та перевантажувальних операціях. У цьому випадку робота працівників біля борту не дозволяється. Леєрні огороження негайно встановлюються на місце, як тільки відпаде необхідність в їх знятті.

4. Кожен плавучий кран повинен мати трап-сходні з двостороннім леєрним огороженням для безпечного переходу працівників з берега на понтон плавучого крана.

5. Для безпечного переходу працівників при будь-якому розвороті стріли на палубі понтона плавучого крана між його поворотною частиною і над будовами або іншими пристроями, вантажем і обладнанням, що знаходяться на палубі, повинен залишатися вільний прохід шириною не менше 0,6 м.

Якщо по конструктивним особливостям цей прохід не може бути забезпечений, небезпечну зону проходження поворотної частини механізму слід огородити та встановити попереджувальні знаки.

6. Переміщення плавучого крана, перешвартування та постановка на якір повинні здійснюватися під керівництвом капітана-кранмейстера або вахтового помічника капітана-кранмейстера.

7. Швидкість вітру та висота хвиль, при яких плавучі крани додатково закріплюються до причалу або переводяться на безпечну стоянку, встановлюються розпорядчим документом по підприємству згідно з

паспортними характеристиками плавучих кранів та з урахуванням місцевих умов.

3. Контейнерні перевантажувачі

1. Двері, які ведуть в машинне приміщення контейнерного перевантажувача, під час роботи повинні закриватися на замок.

2. При використанні перевантажувачів, які не мають пристроїв для повороту контейнерного захоплювача на кут 90° , навантаження-розвантаження контейнерів, розміщених уперек діаметральної площини судна, здійснюється за допомогою спеціальної підвіски, яка навішується на контейнерний захоплювач.

3. При порушенні геометричних розмірів між кутовими фітінгами контейнера його перевантажують за допомогою спеціальної підвіски, яка навішується на контейнерний захоплювач перевантажувача.

4. Вантажно-розвантажувальні роботи у трюмах неспеціалізованих суден і на палубах всіх суден, а також у випадках, коли машиніст контейнерного перевантажувача не бачить місце установки або взяття контейнера, здійснюються за командами сигнальника.

5. Під час роботи контейнерного перевантажувача забороняється:
підіймати контейнер (вантаж), маса бруто якого невідома або викликає сумнів;
підіймати контейнер, з якого не зняті всі кріплення;
підіймати контейнер, якщо осьова вантажних канатів на ділянці від консолі до контейнера, що підіймається, не зберігає вертикального положення, а також розгойдувати контейнер для його установлення;

підіймати контейнерний захоплювач, не переконавшись по сигнальним пристроям (лампам тощо), що всі штикові замки знаходяться в однаковому положенні;

переміщати контейнер (вантаж) і контейнерний захоплювач по вертикалі та горизонталі ближче 1,0 м до зустрічних предметів;

переміщати контейнер (вантаж) над людьми та машинами;

підіймати і переміщати працівників;

завантажувати і розвантажувати причепи (контейнерні візки) під час знаходження працівників в кабіні тягача або машини;

завантажувати і розвантажувати залізничні платформи при знаходженні на них працівників;

підводити частини механізмів, що рухаються на великих швидкостях, до кінцевих вимикачів і упорів;

відключати прилади безпеки і гальма механізмів;

використовувати кінцеві вимикачі як робочі органи для автоматичної зупинки механізмів;

відривати контейнери, примерзлі або не відкріпленні від основи.

4. Обладнання конвеєрних перевантажувальних комплексів

1. При встановленні конвеєрів з відкритими тяговими або несучими частинами (крім пластинчастих), для їх обслуговування влаштовуються з обох боків безпечні проходи шириною не менше 0,75 м в одноконвеєрних галереях і не менше 1,0 м між конвеєрами багатоконвеєрних галерей, або обладнується прохід зазначеної ширини з одного боку за умови зручного доступу для огляду і змащення деталей та вузлів, що труться.

2. В місцях, де за умовами праці потрібен перехід через конвеєри, влаштовуються спеціальні перехідні містки із суцільним настилом і перилами висотою 1,1 м. Перехідні містки через конвеєри влаштовуються в галереях

через кожні 100 м, через конвеєри в приміщеннях – через 50 м.

3. При розташуванні зворотних витків конвеєрних стрічок нижче рівня землі у відкритих траншеях, такі траншеї загороджуються спеціальними щитами або перилами висотою не нижче 1,0 м.

У разі розташування неповністю закритих конвеєрів над місцями, де можуть знаходитися люди, повинні бути влаштовані міцні суцільні перекриття (навіси), що виступають за габарити конвеєрів не менше 1,0 м.

4. Ширина проходів у місцях розташування розвантажувального і пересипного обладнання та біля приводних станцій повинна бути не менше 0,9 м.

5. Завантажувальний (живлячий) бункер конвеєра повинен бути огороженим.

6. Для обслуговування високо розміщених горизонтальних витків конвеєрних стрічок обладнуються безпечні підходи, закріплені сходи з поручнями та міцні містки із суцільною зашивкою знизу висотою 0,15 м, з проходом шириною не менше 0,9 м та з поручнями висотою не нижче 1,0 м.

7. Конвеєри, призначені для транспортування курних і шкідливих для здоров'я працівників вантажів, обладнуються герметизацією місць навантаження і розвантаження, а також засобами по усуненню пиловиділення (пристрої аспірації, змивання підлог, зрошувачі тощо).

8. Конвеєри, відкриті по всій трасі, у місцях підвищеної небезпеки повинні бути обладнані вимикаючими пристроями, що приводяться в дію в будь-якому місці з боку проходу для обслуговування.

9. Всі конвеєри оснащуються системою сповіщення про пуск в роботу, а

також засобами аварійної зупинки згідно з технічною документацією виробника.

10. Приводи, натяжні пристрої конвеєра і місця переходу вантажу з однієї машини на іншу повинні бути обладнані легкознімними огороженнями, заблокованими з приводами конвеєру для його відключення при зніманні огороження.

11. Облаштування приймальних та передавальних пристроїв конвеєра повинне забезпечувати рівномірне надходження вантажу, виключати можливість зіткнення працівників з рухомими частинами конвеєра та падіння вантажу.

12. Кут нахилу конвеєра повинен унеможливити скочування вантажу.

13. Біля місць розвантаження пластинчастого конвеєра належить влаштовувати прийомні механізми або пристрої, що виключають травмування працівників ланцюгом.

14. Для попередження захвату одягу працівників або ударів рук край пластинчастого конвеєра слід прикривати бортами.

15. Сідати, вставати, лягати або спиратися на стрічку конвеєра, а також регулювати положення стрічки при знаходженні на ній вантажу забороняється.

16. У разі неможливості облаштування перехідних містків над полотном роликового конвеєра в місцях, де це необхідно, передбачаються розриви полотна роликового конвеєра для проходу працівників шириною не менше 1 м, що закриваються відкидними секціями, які відкриваються в бік, протилежний руху секцій роликового конвеєра.

17. Для розвороту вантажу на роликовому конвеєрі влаштовуються поворотні столи.

18. Висота роликового конвеєра при ручному переміщенні вантажу повинна бути не більше 0,9 м.

Якщо роликовий конвеєр зв'язаний з іншими агрегатами, його висота повинна дорівнювати їх висоті.

19. Використання роликового конвеєра при неповному комплекті роликів або несправності частини їх забороняється.

20. Переміщення вантажу по роликовому конвеєру вручну допускається при його масі не більше 0,5 т. При більшій масі застосовуються штовхачі, приводні головки роликового конвеєра або іншого пристрою.

21. Вантажі, що можуть скочуватися під час руху по роликовому конвеєру, необхідно складати в спеціальну тару (піддони, ползки з бортами тощо). Складання таких вантажів на роликовий конвеєр без тари допускається тільки у випадку, якщо ролики мають спеціальний профіль (двоконусний).

22. При застосуванні конвеєрних ліній, що складаються з декількох послідовно встановлених машин безперервного транспорту або використовуються в комплексі з іншими машинами, дотримуються таких умов:

керування всією системою повинно бути централізованим;

пуск і зупинка машин проводиться в установленій послідовності (порядок пуску і зупинки конвеєра повинен бути викладений в інструкції з експлуатації та розміщений біля поста керування);

у разі раптової зупинки однієї з машин, що подають вантаж, попередні перевантажувальні машини автоматично спиняються, а наступні – продовжують роботу до повного сходу з них вантажу, що транспортується;

при пусковому апараті передбачаються звукові сигнальні пристрої для

оповіщення персоналу про пуск системи;

перед початком роботи відповідальна особа (машиніст, електрик) перевіряє справність окремих машин і всієї системи в цілому;

спосіб передачі вантажу з однієї машини на іншу повинен виключати його падіння чи розсипання; при необхідності встановлюються захисно-огорожувальні пристрої.

23. Після закінчення роботи стакери, реклаймери, суднонавантажувальні машини встановлюються на протиугінні рейкові захвати, а їх робочі органи повинні знаходитися в неробочому положенні.

24. Стріла стакера встановлюється в горизонтальній площині під кутом 20° від осі складського конвеєра.

25. Стріла реклаймерів встановлюється в горизонтальній площині під кутом 20° від осі складського стрічкового конвеєра, а роторний захоплювач встановлюється на опору. Залишати роторний захоплювач у висячому положенні забороняється.

26. Стріла (консоль) перевантажувальної машини на судні встановлюється в максимально можливому піднятому положенні.

27. При необхідності проведення ремонту стакера, реклаймерів і суднових навантажувальних машин на рейкових шляхах діючих причалів місце виконання робіт повинно бути оснащено упорами і попереджувальними знаками про небезпеку „Прохід заборонено. Машина в ремонті”.

28. Ремонтні роботи стакерів, реклаймерів і перевантажувальних машин дозволяється проводити тільки після відключення кабелю живлення від електроколонки.

29. Працівники, зайняті на навантажувальних роботах на причалі, на суміжних перевантажувальних машинах, повинні бути оповіщені про проведення будь-яких ремонтних робіт.

5. Зернові перевантажувальні комплекси елеваторного типу та елеватори для насипних вантажів

1. Елеватори для насипних вантажів повинні бути закриті щільними кожухами, що не пропускають пил.

2. Для доступу на майданчики елеватора встановлюються стаціонарні сходи з кутом нахилу 60° і з поручнями висотою 1,1 м.

Оглядові вікна елеватора під час роботи повинні бути щільно закриті.

3. Башмак і головка елеватора зв'язуються між собою і з місцем пускового пристрою сигналізацією для попередження про пуск елеватора і про огляд або змащення його частин.

У запилених або сирих місцях сигналізація може здійснюватися за допомогою ручного дзвінка або переговорної труби.

4. Біля башмака і головки елеватора розміщуються кнопки „Стоп” яскраво-червоного кольору.

Пускати елеватор дозволяється лише із встановленого місця при обов'язковій подачі сигналу про це.

Елеватори повинні мати кнопки „Стоп” біля місць навантаження і розвантаження.

5. Для обслуговування головки елеватора влаштовується площадка з огороженням висотою 1,1 м; нижня частина огороження обшивається суцільною металевою смугою (сіткою) висотою не менше 0,15 м від основи площадки.

6. Пневмоперевантажувачі

1. Установка пневмоперевантажувачів і монтаж трубопроводів здійснюються під керівництвом керівника робіт і працівника групи механізації відповідно до технічної документації виробника.
2. Вертикальна частина трубопроводу підтримується триногою з таями, вантажопідіймального крана чи іншими пристроями, а горизонтальна частина – за допомогою підставок або брусків.
3. Установлені на палубі пневмоперевантажувачі надійно закріплюються, щоб уникнути їх зміщення при крені та диференті судна.
4. Нарощувати трубопровід дозволено тільки при виключеній установці.
5. Спосіб з'єднання труб у вертикальній частині трубопроводу повинен забезпечувати їх надійне скріплення, щоб уникнути обриву і падіння.
6. При роботі пневмоперевантажувача в одному вантажному приміщенні повинно знаходитися не менше двох працівників із страхувальними канатами, на палубі повинен знаходитися працівник, що підтримує зв'язок з працюючими у вантажному приміщенні.
7. Забороняється кріпити сопло і трубопровід до шифтінгових стояків поперечної перебірки, до римів на кришках люків і до трюмного трапу.
8. При завантаженні судна знаходження працівників ближче 10 м від місця подачі (насипу) вантажу забороняється. Всі працівники повинні знаходитись у зоні видимості сигнальника.

7. Навантажувачі

1. Транспортування навантажувачем довгомірних вантажів по території порту дозволяється за умови запобігання його зіткнення з іншими транспортними засобами. Для пакетованого вантажу слід унеможливити його розвалювання на вилах.

2. Металеві листи, ковші, рами повинні мати пристрої, що забезпечують надійне кріплення їх до навантажувача.

3. Дозволяється робота навантажувачів на причалах, рампах складів, естакадах і вантажних столах, обладнаних колесовідбійними пристроями, що виключають падіння навантажувачів.

На проміжних палубах судна робота навантажувачів дозволяється тільки при закритих люках на цих палубах.

4. Для опускання (підймання) навантажувачів в трюм (з трюму) необхідно провести нахил вантажопідйомної рами назад (на себе), підняти вили (змінний вантажозахоплювальний орган) на висоту 1,0 м, поставити навантажувач на стоянкове гальмо, вимкнути привід, завести спеціальні стропи або інші знімні вантажозахоплювальні пристрої у встановлені місця стропування навантажувача і перевірити правильність стропування шляхом обтиску стропів і вивішування. Відповідальність за організацію правильного стропування і безпечне опускання (підймання) навантажувача в трюм (з трюму), а також за встановлення на місці використання покладається на керівника робіт.

5. Робота навантажувача в трюмі судна допускається на справному і міцному пайолі або фальшпайолі (проміжних палубах).

Висновок щодо можливості роботи навантажувача в трюмі судна дають керівник робіт та представник командного складу судна після спільного огляду

місця, де планується робота навантажувача.

6. Для проведення робіт у вагоні чи кузові автотранспорту в'їзд (виїзд) навантажувача дозволяється тільки з рампи або вантажного столу по спеціальному вагонному містку, який повинен міцно спиратися на рампу (вантажний стіл) і підлогу вагона (кузова). Проїзд по пошкодженому, ненадійно встановленому і погано закріпленому вагонному містку забороняється.

Встановлення електронавантажувача на вантажний стіл та його зняття зі столу можуть проводитися автонавантажувачем, обладнаним надійно встановленим металевим листом із відбортовкою.

Не допускається проводити будь-які рухи навантажувача під час укладання і розбирання вручну вантажу, доставленого навантажувачем.

Робота навантажувача припиняється при виявленні несправності настилу вагона або колесовідбійного пристрою рампи, вантажного столу.

7. В окремих випадках, для виконання робіт з кріплення і розкріплення вантажів, ремонту, фарбування та обслуговування вантажопідіймальних машин і механізмів, обслуговування світильників, дозволяється проводити підймання працівників в спеціально обладнаній і надійно закріпленій на вилах навантажувача колісці (платформі) за нарядом-допуском. Коліска, що виділяється для цієї мети, повинна бути оглянута особою, відповідальною за її безпечну експлуатацію.

8. Заходи безпеки при підйманні працівників навантажувачем визначаються інструкцією, розробленою на підприємстві.

8. Автотранспорт

1. Утримання території, виробничих і допоміжних приміщень автотранспортних підрозділів, технічний стан і устаткування рухомого автомобільного складу, а також порядок зберігання, технічного обслуговування і ремонту автомашин забезпечуються підприємством, що експлуатує ці

об'єкти.

2. Завантаження (розвантаження) вантажного автотранспорту проводиться тільки механізованим способом із використанням вантажних столів, рамп, естакад, обладнаних сходами для підймання на них працівників.

3. В процесі завантаження або розвантаження автомашин за допомогою вантажопідіймальних кранів чи екскаваторів водіям автомашин забороняється знаходитися у кабінах керування до закінчення перевантажувальних операцій.

Перед початком руху автомашини з вантажем водії зобов'язані перевірити правильність укладання вантажу і надійність його кріплення.

4. Маса вантажу, що перевозиться, та розподілення навантаження на осі не повинні перевищувати величин, зазначених технічною характеристикою цього транспортного засобу.

9. Акумуляторні візки, тягачі, причепи (трейлери)

1. Перед завантаженням і розвантаженням акумуляторних візків або причепів, зчеплених з тягачем, необхідно включити гальма.

Завантаження (розвантаження) візків або причепів, що знаходяться на похилій поверхні, забороняється.

2. Кількість, тип і завантаження причепів (трейлерів), з яких складаються поїзди для тягачів даного типу, встановлюють виходячи з вимог технічної документації виробника і місцевих експлуатаційних умов. Зазначені дані повинні бути наведені в РТК.

3. З'єднання (зчіпні пристрої) причіпних візків між собою, а також візків з тягачем повинно виключати можливість наїзду їх один на одного, мимовільного відчеплення і зіткнення.

4. Тягачі для перевезення трейлерів повинні відповідати трейлерам і мати достатнє гальмівне зусилля, необхідне для керування навантаженим трейлером при роботі на вантажній апарелі.

5. При завантаженні акумуляторних візків і причепів (трейлерів) вантажопідіймальним краном водій повинен знаходитися поза зоною переміщення вантажу.

6. Дозволяється перевезення працівників на тягачах в межах передбаченої кількості місць в кабіні.

Перевезення працівників на причепах (трейлерах) і акумуляторних візках заборонено.

10. Вагоноперекидач

1. Вагоноперекидач, а також механізовані і автоматизовані пристрої на шляхах накатки/відкатки піввагонів повинні відповідати вимогам охорони праці згідно технічної документації виробника вагоноперекидача.

2. Кабіна керування вагоноперекидача (при наявності) забезпечується механічною вентиляцією з кондиціонуванням повітря.

3. В зоні вантажоприймальної ями працівники повинні переміщуватися тільки по спеціальних містках, які мають ширину не менше 0,6 м.

11. Вантажні столи, підмостки, естакади, вагонні містки

1. На вагонних містках для в'їзду навантажувачів, вантажних столах, естакадах і підмостках, що використовуються в процесі вантажно-розвантажувальних робіт, зазначається величина навантаження, яку вони

повинні витримувати, та встановлюються по бортам колесовідбійні засоби висотою 0,3 м.

2. Вагонні містки для роботи навантажувачів повинні надійно закріплюватися і мати фіксатори для запобігання зміщенню, мати чітке маркірування із зазначенням допустимого робочого навантаження та їх маси та штатний пристрій для застругування або захоплення вантажозахоплювальними пристроями при транспортуванні.

3. Вантажні столи необхідно обладнувати пристроєм для підймання і спускання працівників.

4. Конструкції і розміри вантажних столів (рамп) повинні забезпечувати безпеку вагонних перевантажувальних робіт згідно вимог РТК.

VI. Вимоги безпеки при експлуатації змінних вантажозахоплювальних органів, знімних вантажозахоплювальних пристроїв і засобів укрупнення вантажних місць

1. Змінні вантажозахоплювальні органи

1. Забороняється використовувати в роботі несправні, не марковані, з простроченим терміном огляду вантажозахоплювальні органи, а також ті, що не відповідають по вантажопідйомності, напрузі, режиму роботи, споживаної потужності, формі вантажу і його температурі.

2. Живлення не повинно підключатися до вантажопідймального електромагніту, поки він не опуститься на вантаж, що необхідно підійняти. Після подачі живлення вантаж необхідно підняти на висоту не більше 0,3 м і затримати на декілька секунд (до 10 с для металобрухту).

3. У неробочому стані і при обриві кабелю живлення вантажопідіймального електромагніту, його контролер повинен бути вимкнений.

4. Після закінчення робіт вантажопідіймальний електромагніт необхідно опускати на піддон або підкладки. Не допускається залишати вантажопідіймальний електромагніт на землі або на снігу.

5. Вакуумні вантажопідіймальні пристрої можна використовувати при перевантажуванні вантажів, що мають спеціальне упакування або відповідну поверхню для вакуумних захватів.

6. При використанні вакуумного вантажопідіймального пристрою необхідно, щоб кожний захват утримував рівну частину навантаження, вантаж був підвішений горизонтально, а на поверхні вантажу не було забруднень, які перешкоджають надійному контакту вакуумних захватів із поверхнею.

7. Забороняється використання вакуумних вантажопідіймальних пристроїв для переміщення працівників.

8. Перед вводом в експлуатацію і після кожного ремонту вакуумний пристрій повинен проходити випробування, а перед початком роботи – огляд (особливо шланги, вакуумні захвати). При випробуваннях поверхня вантажу, що випробується, по можливості повинна бути найгіршої якості. Якщо вантаж обгорнутий в папір, то вантаж, що випробується, упаковується так само.

9. При роботі вакуумного вантажопідіймального пристрою всім особам забороняється знаходитися в отворах вантажних люків і в зоні переміщення вантажу.

10. Вакуумний вантажопідіймальний пристрій має бути оснащений показчиком граничного стану вакууму, при якому пристрій повинен негайно вимикатись.

11. Вакуумний вантажопідіймальний пристрій оснащується звуковим приладом, що оповіщає оператора і працівників, які знаходяться біля захвату, про припинення роботи вакуумного насоса або зниження вакууму нижче робочої величини.

12. Кожний вакуумний вантажопідіймальний пристрій оснащується засобами, за допомогою яких при відмові вакуумного насоса підтримується достатній тиск для утримання вантажу від падіння протягом часу, необхідного для опускання його на причал або в трюм.

2. Засоби укрупнення вантажних місць

1. Формування і кріплення пакетів виконуються із застосуванням справних засобів пакування. Несправні засоби пакування виключаються з обігу. Огляд засобів пакування проводиться до формування пакетів.

2. Засоби скріплення тарно-штучних вантажів у транспортних пакетах повинні забезпечити збереження пакетів при перевезенні всіма видами транспорту з урахуванням дії інерційних навантажень, а несучі засоби кріплення повинні мати шестиразовий запас міцності.

3. Засоби пакування для перевантаження легкозаймистих і вибухонебезпечних вантажів не повинні створювати іскріння при їх установленні, знятті та випадковому обриві.

4. Обв'язувальні засоби, які не служать для підіймання пакетів, повинні

щільно обтискувати пакети, що об'єднуються за допомогою обтягуючих пристроїв, і після обтискування не повинні послаблюватися.

5. Спосіб кріплення обв'язки на пакеті повинен забезпечувати її фіксоване положення на вантажі так, щоб при будь-яких зміщеннях обв'язка не потрапила в простір між одиницями вантажу.

6. При розформуванні пакета багатооборотна обв'язка повинна легко звільнитися від замка і вільно проходити під пакетом, не розвалюючи його.

7. Замкові пристрої для обв'язки повинні після обтягування не допускати її розслаблення під навантаженням.

8. На гнучких засобах пакетування повинні бути зазначені товарний знак виробника, номер партії, дата виготовлення, умовне позначення пакувального стропа і його вантажопідйомність. На піддонах зазначаються товарний знак виробника, дата виготовлення і вантажопідйомність.

9. Засоби пакетування одноразового використання не повинні використовуватися багаторазово.

VII. Проведення суднових вантажно-розвантажувальних робіт

1. Швартовні роботи

1. В зоні виконання швартовних робіт інші роботи зупиняються.

2. Самостійне перетягування судна на швартовних кінцях вздовж причалу виконується не більш як на довжину судна.

3. Площинки бiля швартувних тумб i кнехтiв повиннi бути вiльними вiд стороннiх предметiв, неслизькими i достатнiми для забезпечення безпечного проведення робiт.

4. Прийом на березi одного швартувного кiнця з судна повиннi проводити не менше двох осiб, одну з яких керiвник робiт призначає старшою.

5. Пiд час натягу швартувного кiнця забороняється знаходитися на вiдстанi ближче нiж 10 м вiд лiнii натягу.

6. Швартувальники зобов'язанi крiпити швартувнi кiнцi тiльки за спецiально призначенi для цього швартувнi пристосування (швартувнi тумби, кнехти). Крiпити швартувнi кiнцi за не призначенi для цього пристрої забороняється.

2. Установлення i експлуатацiя трапiв

1. Перехiд з берега на судно i назад, спускання у вантажнi трюми та пiдймання з трюмiв, переходи по судну дозволяються тiльки по судовим трапам i сходням.

2. Всi трапи та сходнi повиннi бути якiсно виготовленi та в мiсцях установки надiйно закрiпленi, з метою запобiгання їх змiщенню.

3. Забороняється користуватися переносними драбинами замість трапiв i сходнiв.

В окремих випадках дозволяється використання для спускання працiвникiв з палуби судна на вантаж навісних металевих драбин висотою не бiльше 6 м, драбини надiйно прикрiплюються до комiнгсу люка або iнших жорстких конструкцiй судна.

4. Трапи, що використовуються для спускання працівників в трюм і підіймання їх із трюму, повинні бути жорсткої конструкції.

5. Проходи, трапи, перехідні містки та підходи до них заборонено захарашувати.

6. Доступ до несправних трапів та проходів необхідно перекривати з встановленням повідомлення про закриття проходу.

7. Опорні ролики трапів і сходнів огорожуються захисними козирками та мають опиратися на рівну поверхню.

Установлення перехідних містків та сходнів повинно проводитися з кутом нахилу не більше 30° до горизонту.

8. Про всі виявлені несправності суднових трапів потрібно негайно повідомити вахтового помічника капітана судна.

9. Якщо судно стоїть так, що нижня площадка трапа знаходиться на висоті 0,5 м і більше від причалу, з неї прокладається сходня, що має поперечні планки і поручні, закріплені на площадці трапа.

Під площадкою трапа і сходнів натягується запобіжна сітка, що виключає можливість падіння працівників у воду.

10. Якщо сходні встановлюються на фальшборт, з палуби судна встановлюється півтрапик із поручнями. Якщо сходні або трапи не мають на кінці спеціальних катків, на березі під них необхідно підкладати залізні листи чи дерев'яні щити.

11. На забортний трап із неповоротними сходами при куті нахилу до

горизонту менш 30° вкладаються по всій його довжині сходні (на всю ширину сходців).

12. При пересуванні по трапам забороняється:
знаходження більше 1 особи на марші трапу або більше 2 на площадці;
рух зустрічних потоків;
рух працівників по трапам, якщо над ними пересувається вантаж;
підймання і спускання працівників з вантажем по сходням і трапам, що мають нахил до горизонту більше 30° .

13. При підйманні чи спусканні з вантажем масою від 50 до 80 кг загальна висота підйому по похилим трапам не повинна перевищувати 3,0 м; при цьому відношення висоти підйому до довжини горизонтальної проекції трапа повинно бути менш 1:3.

14. У зимовий час трапи і сходні необхідно постійно очищати від снігу і льоду та посипати піском.

15. Біля забортних трапів на спеціально передбачених скобах вивішуються рятувальні круги з лінями довжиною не менше 27,5 м.

16. Місце установаження забортного трапа на причалі повинно бути чистим, неслизьким і мати вільний доступ.

Переміщення вантажів перевантажувальними машинами над забортними трапами забороняється.

3. Люкові закриття і огороження

1. Відкриття та закриття люкових закриттів з механічним пристроєм для закриттям повинні проводитися лише членами суднового екіпажу.

2. Відкриття та закриття люкових закритій, що не мають пристрою для механічного закриття виконують працівники порту (підприємства) по вказівці командного складу судна під керівництвом керівника робіт (стивідора).

4. Палубні вантажі

1. При наявності палубного вантажу безпечний доступ до вантажу, люків, трюмних трапів, палубних механізмів, а також прохід між краями судна і надбудовами забезпечується шляхом відповідного укладання вантажу із збереженням необхідних проходів або установа надійно закріплених трапів, сходнів, перехідних містків.

2. Для пересування сигнальника біля комінгсу люка забезпечується вільний від вантажу прохід шириною не менш 0,9 м.

При неможливості виконати дану умову внаслідок малих відстаней від фальшборту до комінгсу люка, палубний вантаж розміщується на кришках люкових закриттів і ділянках палуби, не призначених для проходу працівників.

3. Якщо палубний вантаж укладається біля суднових леєрних огорожень, фальшбортів або вище їх, то треба встановлювати пристрої (рими, талрепи, розпірки), що дозволяють проводити кріплення вантажу з палуби.

4. Установлення, кріплення і розкріплення палубних вантажів виконуються працівниками порту під керівництвом керівника робіт (стивідора) або екіпажем під керівництвом командного складу судна. Командний склад судна зобов'язаний надати в розпорядження призначеного портом керівника робіт (стивідора) справні кріпильні матеріали, що знаходяться в розпорядженні судна, і здійснювати контроль за правильністю розміщення і кріплення палубних вантажів.

5. Прокладки, стояки, сепараційні та кріпильні матеріали і пристрої, що звільнюються по мірі розкріплення і вивантаження вантажу, негайно прибираються в спеціально відведені місця.

6. Кріплення (розкріплення) контейнерів проводиться на палубі суден не менше, чим двома працівниками під керівництвом керівника робіт (стивідора).

Пристрої, що фіксують контейнери, і кріпильні матеріали повинні бути справними. Відповідальність за їх технічний стан на судні несе командний склад судна.

7. Роботи по кріпленню (розкріпленню) контейнерів другого і наступних по висоті ярусів необхідно виконувати:

зі спеціальної кранової підвісної колиски з леєрним огородженням висотою 1,2 м;

без застосування кранових підвісних колисок – за умови забезпечення працівників запобіжними поясами з карабінами, що закріплені на спеціальних відтяжках за контейнери, що розміщені всередині штабеля;

зі сходів, обладнаних спеціальними захисними пристроями;

та іншими способами, що забезпечують безпеку проведення робіт.

5. Суднові вантажно-розвантажувальні роботи

1. До початку вантажно-розвантажувальних робіт уповноважений представник підприємства спільно з командним складом судна повинен перевірити наявність та відповідність вимогам безпеки трапів, сходнів, проходів, освітлення, вентиляції, розкриття люків, зняття бімсів і лючин, відкриття кришок, огороження палуб і трюмів при недостатній висоті комінгсів, наявність римів у вантажних приміщеннях, тощо.

2. До виконання робіт по перевантаженню великотоннажних контейнерів допускаються особи, які пройшли підготовку по програмі навчання роботам по перевантаженню контейнерів і безпечним методам виконання цих робіт, медогляд і визнані придатними по стану здоров'я до роботи на висоті.

3. При підйманні, опусканні та переміщенні вантажу працівники та члени екіпажу судна повинні покинути небезпечну зону роботи перевантажувальних машин.

4. Вантажно-розвантажувальні роботи припиняються при несприятливих метеоумовах (гроза, дощ, туман тощо) та за інших умов, якщо не забезпечується безпека проведення робіт та збереження якісних показників вантажу.

5. Спускання (вхід) в трюм працівників допускається після складання та підписання акту готовності судна до безпечного проведення вантажних робіт, яким підтверджується відсутність в трюмі токсичних і шкідливих газів та інших факторів, що створюють небезпеку для життя і здоров'я працівників.

Кришки лазу, люка повинні бути закріплені стопорами.

Перед спусканням в трюм необхідно переконатися в надійності фіксації стопорів.

6. Працівники повинні спускатися в трюм і підійматися з нього по одному.

Забороняється спускатися в трюм і підійматися з нього з будь-якими предметами, інструментами у руках, а також при одночасному підйманні (спусканні) вантажів або вантажозахоплювальних пристроїв.

Якщо проводяться перевантажувальні роботи, спускатися в трюм або підійматися з трюму можна тільки з дозволу сигнальника.

7. Забороняється спускатися в неосвітлений трюм. При відсутності в трюмі достатнього стаціонарного освітлення допускається використання суднових штатних освітлювальних люстр і переносних освітлювальних пристроїв із захисними кожухами та запобіжними сітками. Проводи електроживлення повинні бути захищені від механічних пошкоджень, лампи закріплені на нерухомих суднових конструкціях.

8. Переносні освітлювальні лампи, люстри і стаціонарне освітлення не дозволяється вимикати до переконання у відсутності в трюмі працівників.

9. У вантажних трюмах забороняється курити і користуватися відкритим вогнем.

10. Інвентар і пристрої опускають в трюм і підіймають з трюму за допомогою перевантажувальної машини або суднових вантажних пристроїв, заздалегідь попередивши про це працівників, які знаходяться в трюмі. Надійно закріплені предмети масою до 30 кг дозволяється спускати і підіймати вручну з використанням міцного канату.

11. При вивантаженні вантажів грейфером і одночасній роботі працівників у вантажних приміщеннях суден не допускається знаходження працівників ближче 10 м від розкритих щелеп грейфера – при відсутності можливості укриття в підпалубному просторі судна і 5 м – при наявності можливості укриття.

12. Одночасна робота двох перевантажувальних машин на один трюм (за винятком перевантаження навалочно-насіпних вантажів за допомогою грейферів) допускається цілодобово при виконанні наступних вимог: довжина люка повинна бути не менш 9 м, ширина – не менш 8 м. При цьому перевантажувальні машини повинні працювати по черзі і рух їхніх стріл не

повинен бути зустрічним.

13. Робота навантажувачів по переміщенню вантажу в трюмі допускається за умови, якщо вантаж вибраний з пайолу на площі, достатній для безпечного маневрування навантажувача і укриття його в підпалубному просторі під час підіймання і опускання вантажу перевантажувальною машиною.

14. При вивантаженні зерна, обробленого фумігантом, вхід працівників у вантажні приміщення судна допускається після висновку морської фумігаційної служби, з дозволу командного складу судна і після забезпечення примусової вентиляції з подачею не менш п'яти повітрообмінів на годину.

15. Допуск працівників у вантажні приміщення при відновленні вантажно-розвантажувальних робіт після перерв тривалістю понад 8 годин дозволяється після інструментальної перевірки повітряного середовища приміщень на наявність і концентрацію шкідливих газів.

16. В місцях проведення робіт з перевантаження фумігованого зерна забороняється палити, пити воду і приймати їжу.

17. Переміщення працівників по сипучому вантажу, що має велику плинність і здатність до засмокування, повинно здійснюватися за умови укладання на його поверхні спеціальних настилів з дощок, а вимоги охорони праці при переміщенні повинні бути відображені і зафіксовані в РТК підприємства.

ІХ. Проведення вантажно-розвантажувальних робіт при обробці спеціалізованих суден

1. Судна з горизонтальним способом навантаження (вивантаження)

1. При виборі типу тягача потрібно звертати увагу на сумісність і надійність зчіпних пристроїв тягача і рухомої техніки. Транспортування на судах із горизонтальним способом навантаження (вивантаження) несамохідних засобів за допомогою гнучкої зчіпки не допускається.

2. При переробці вантажів технічними засобами, що входять у комплект штатного устаткування судна, повинні виконуватися такі умови:

перед початком робіт судновий механік зобов'язаний видати перевантажувальну машину в справному стані працівнику порту (підприємства), що має відповідне посвідчення, та проінструктувати про особливості керування перевантажувальною машиною та її роботи на судні;

по закінченню роботи працівник порту (підприємства) зобов'язаний здати перевантажувальну машину судовому механіку;

відповідальність за правильну експлуатацію перевантажувальної машини покладається на працівника порту (підприємства).

3. При роботі транспортних засобів на судні необхідно вмикати примусову вентиляцію для забезпечення повітрообміну в межах санітарних норм.

4. Кут нахилу судової рампи (апарелі) не повинен перевищувати $8,5^\circ$, що відповідає піднесенню одного кінця рампи (апарелі) над іншим на 0,14-0,15 м на кожний метр її довжини.

5. Рампи (апарелі) повинні бути неслизькими і вільними від сторонніх предметів.

6. Не дозволяється знаходження працівників на похилій рампі (апарелі) та проти неї в районі в'їзду і виїзду транспортних засобів під час їх руху.

7. Рух транспортних засобів дозволяється тільки на зелене світло рампової судової сигналізації. При відсутності світлової сигналізації рух транспортних засобів регулює сигнальник.

8. Швидкість руху тягачів по пандусам і рампі (апарелі) судна необхідно обирати залежно від конкретних умов, не допускається перевищення: 8 км/год – на підйомах із вантажем, 15 км/год – на підйомах без вантажу і на спусках з вантажем (без вантажу).

9. В'їзд техніки на платформу вантажопідіймача і з'їзд з неї дозволяються після того, як платформа займе робоче положення.

10. Переважне право проїзду надається машинам, що виїжджають з трюму.

11. Не допускається одночасне знаходження на рампі (апарелі) більше одного тягача з причепом (або навантажувача).

12. Установлення напівпричепів, трейлерів або візків на судні, а також установлення вантажу на платформу ліфта здійснюються під керівництвом сигнальника.

13. Керування судовими вантажними ліфтами проводиться членами судового екіпажу, виділеними командним складом судна, або працівниками, які пройшли спеціальне навчання і перевірку знань кваліфікаційною комісією за участю представників судовласника або командного складу судна.

2. Ліхтери

1. Усі роботи на ліхтерах, у тому числі вантажно-розвантажувальні роботи, здійснюються відповідно до РТК.

2. До початку підймання ліхтера вантажним пристроєм ліхтеровозу, на палубі та люкових закриттях ліхтера, заборонено знаходження будь-яких предметів.

3. При проведенні вантажно-розвантажувальних робіт у трюмі ліхтера використовуються спеціальні кабіни-укриття портових працівників, де вони повинні знаходитися при підйманні та спусканні вантажу.

4. Забороняється знаходження працівників на ліхтерах при будь-яких способах буксировки.

5. Якщо замість леєрного огороження на ліхтерах передбачено поручень для кріплення стропа запобіжного пояса, всіх працюючих на ліхтерах необхідно забезпечувати запобіжними поясами, які при роботі на верхній палубі повинні кріпитися за поручень.

До закріплення стропа запобіжного пояса починати роботу не допускається, при перестропуванні необхідно триматися за поручень.

6. Для пересування (переходу) з ліхтера на причал і назад використовуються трапи-сходні, що дозволяють безпечно пересуватися по них при зміні осадки ліхтерів (порожніх і завантажених).

7. У виняткових випадках перехід із ліхтера на буксир (або назад) дозволяється капітаном буксира за умови, що вони надійно пришвартовані один до одного бортами і відстань між рівнями місць переходу не перевищує 0,3 м.

8. Знаходження працівників на буксирах-штовхачах у процесі зчіпки допускається на відстані не ближче 2,0 м від зчіпного обладнання.

9. Роботу по швартовці ліхтерів до борту судна в темний час доби дозволяється проводити при наявності освітлення забортного простору.

3. Ліхтеровози

1. Вивантаження ліхтерів на воду з ліхтеровоза і навантаження їх на ліхтеровоз здійснюється силами суднового екіпажу.

2. Спускатися на ліхтер, що знаходиться біля транцевої переборки ліхтеровоза, дозволяється по спеціально призначеним для цього трапам або по штурмтрапу з використанням страхувального канату.

3. Для переходу з ліхтера на ліхтер або з надбудови на ліхтер слід застосовувати призначені для цього підйимально-спускні пристрої, а також перехідні містки, що мають пристрої для закріплення їх кінців за конструкції ліхтера.

4. Судна, що призначені для перевезення залізничних вагонів (судна-пороми)

1. Подача і забирання вагонів проводяться після оголошення по судовій радіотрансляційній мережі про початок цих операцій.

2. При проведенні робіт необхідно забезпечувати надійний двосторонній зв'язок між черговим постом порома і вахтовим помічником капітана.

3. Черговий пост порома повинен бути обладнаний світловою сигналізацією.

4. Всі операції по подаванню та забиранню вагонів виконуються у відповідності до суднової інструкції по безпечному проведенню робіт на суднах-поромах.

5. Розміщення автотранспортних засобів проводиться відповідно до плану завантаження судна.

6. При перевищенні машиністами локомотивів допустимої швидкості вкочування або викочування вагонів, керівник робіт повинен зупинити рух.

7. При навантаженні (вивантаженні) автотранспорту на судна-пороми, слід керуватися вимогами глави 1 розділу ІХ цих Правил.

Х. Проведення вагонних вантажно-розвантажувальних робіт

1. Пересування вагонів із використанням вантажопідіймальних кранів забороняється.

2. Пересування вагонів уздовж фронту робіт на території порту (підприємства) допускається за допомогою маневрових лебідок, а також вантажопідіймальних і транспортних засобів (автонавантажувачів вантажопідйомністю не менш 10 т, тягачів тощо), обладнаних автозчепами.

3. В окремих випадках, допускається ручне перекочування поодиноких вагонів.

4. Порядок зупинення, закріплення вагонів, закріплення дверей вагонів, порядок та правила кріплення вагонів (що подаються в порт для навантаження

чи розвантаження), порядок розчеплення або зчеплення вагонів, що стоять біля переїздів, повинен бути вказаний в інструкції щодо обслуговування і організації руху залізничного транспорту на під'їзних коліях підприємства (порту).

5. Забороняється приймати залізничний рухомий склад під навантаження (вивантаження) при несправностях люків і дверей, а також із пошкодженнями підлоги та бортів вагонів та піввагонів, які утворюють небезпеку травмування працівників в процесі вантажних робіт.

6. Відкриття дверей і люків вагонів проводиться за допомогою спеціальних пристроїв. Під час відкриття дверей забороняється знаходитися напроти дверного прорізу двері, що відкривається, тримати руки на нижній направляючій планці вагона і на ребрі двері.

7. При виконанні робіт по завантаженню вагонів зерновими вантажами, працівників, які знаходяться на покрівлі вагона або на бункері, необхідно забезпечувати запобіжними поясами, що обов'язково працівники надійно закріплюють до штатних місць.

Під час виходу працівників на покрівлю вагона або бункер, роботу перевантажувальної машини необхідно припинити. Вихід працівників з-під бункера під час проносу вантажу забороняється.

8. Завантаження (розвантаження) критих вагонів при відкритих з двох боків дверях допускається при умові вжиття заходів проти падіння з вагона навантажувачів і працівників.

9. Опускання (підіймання) перевантажувальною машиною вантажу на залізничну платформу або у піввагон при знаходженні в них стропальників допускається, якщо площа піввагона або платформи добре проглядається з

кабіни перевантажувальної машини, а працівники знаходяться поза зоною переміщення стріли перевантажувальної машини на відстані не ближче 2,0 м від крайньої виступаючої по горизонталі точки вантажу на платформі і 5,0 м – у піввагоні.

10. При навантаженні і розвантаженні довгомірних, великовагових і великогабаритних вантажів знаходження працівників у піввагонах і на залізничних платформах забороняється.

11. Підіймання працівників на піввагон, спускання в середину піввагона здійснюється за допомогою приставних драбин, переносних або стандартних естакад і площадок з огороженнями висотою не менше 1,1 м.

12. Як виняток, дозволяється вхід/вихід в піввагон через відкритий люк піввагона при зачищенні піввагонів силами працівників при умови розроблення додаткових вимог безпеки. Одночасна робота на платформі або в піввагоні працівників і перевантажувальної машини, обладнаної грейфером, електромагнітом або іншим дистанційно керованим змінним вантажозахоплювальним органом, забороняється.

13. При обході вагонів через залізничні колії забороняється проходити поблизу них на відстані ближче 2,0 м.

14. Забороняється переходити під вагонами, між близько розташованими вагонами, якщо відстань між ними менше 5,0 м, а також по зчпним пристроям вагона.

15. Вимоги щодо безпеки на території, де проходять діючі залізничні колії (порядок переходів залізничної колії, обходу вагонів, переходів під вагонами та переходів близько розташованими вагонами) повинні бути викладені у РТК.

16. Для зняття металевих кріплень вантажів, що розташовані у вагонах, піввагонах, платформах тощо необхідно застосовувати відповідний інструмент.

Різання кріпильного матеріалу (дроту, стяжки, сталюого канату) необхідно проводити з використанням ножиць із механічним або гідравлічним приводом. Використання для цієї мети ручного ударного інструмента (зубило, кувалда) забороняється.

18. При перевантаженні металовантажів допускається застроплення вантажу за вантажонесучі стропи, які сформовані на пакеті, при наявності бирок виробника та сертифікату на них.

XI. Складування вантажів

1. Розміщення штабелів на складах і майданчиках здійснюється з дотриманням таких мінімальних проходів і проїздів:

проходи між штабелями, між штабелем і стіною (межею складу, майданчику) – 1,0 м;

проїзди для навантажувачів між штабелями – 3,5 м;

магістральні проїзди між групами штабелів і складами – 6,0 м.

2. Способи штабелювання вантажів повинні гарантувати безпеку проведення робіт. Основа під штабелів повинна бути горизонтальною.

3. Вантажі в несправних тарі та упаковці необхідно складувати тільки в спеціально відведених місцях окремими штабелями висотою в один ярус.

4. Укладка великогабаритних, великовагових, довгомірних вантажів та металів в пачках і зв'язках здійснюється на прокладки згідно з РТК для запобігання розвалювання штабелю і травмування працівників.

5. Забороняється змінювати положення підкладок і прокладок під вантажем, що висить над ними.

6. При формуванні штабеля у критому складському приміщенні способом, що передбачає знаходження працівників на штабелі, відстань між верхньою поверхнею штабеля і найбільш низькими частинами перекриття даного приміщення повинна бути не менше 2,0 м.

7. Довжина меншої сторони верхньої поверхні штабеля, формування (розформування) якого проводиться при знаходженні на ньому працівників, повинен складати не менше 5,0 м.

8. Для укриття штабелів використовуються справні брезенти або спеціальні знімні покрівлі з пристроями для кріплення та ув'язки штабеля.

9. При швидкості вітру понад 15 м/с знаходження працівників на штабелі у відкритому складі забороняється.

10. Знаходження працівників на штабелі на відстані менше 1,0 м від краю дозволяється за умови використання страхуючих засобів з метою запобігання падінню з висоти.

11. Способи складування і збереження небезпечних вантажів, розміри штабелів, проходи і проїзди між ними та відстані до будівель і споруд повинні відповідати вимогам чинного законодавства, регламентуючого способи перевезення і збереження зазначених вантажів.

12. На відкритих складах формування і розбирання штабеля (при знаходженні працівників на ньому) повинно виконуватися пошарово по всій його площі, згідно з вимогами охорони праці, які мають бути відображені в РТК.

13. При штабелюванні великотоннажних контейнерів з ручним стропуванням (відстропуванням) другий і наступні яруси повинні мати уступи,

як мінімум, з одного боку в один контейнер для забезпечення безпеки під час підймання працівників на штабель.

14. Способи формування пакетів і штабелів вантажу в нестандартній тарі (упаковці) установлюються РТК.

15. Забороняється знаходження працівників на штабелі при складуванні вантажів за допомогою кранів, обладнаних змінними вантажозахоплювальними органами з дистанційним керуванням (грейферами, електромагнітами, спредерами тощо).

16. Штабелі навалочних вантажів повинні мати огороження у вигляді підпирних (габаритних) стінок для запобігання обсіпання вантажу.

17. Складування контейнерів здійснюється у відповідності до затверджених у порту схем і розміток складських майданчиків, що регламентує (залежно від умов організації вантажно-розвантажувальних робіт і використовуваних засобів механізації) розміри штабелів, величини відстаней між ними в межах допустимих норм.

Максимальна висота укладки контейнерів в штабель установлюється у відповідності до технічних характеристик контейнерів, але не більше шести рядів по висоті.

18. Контейнери другого і наступних ярусів по висоті необхідно встановлювати тільки фітингами днища на фітинги покрівлі контейнера попереднього ярусу. Забороняється зміщення фітингів один відносно одного понад $1/3$ розміру фітингових гнізд.

19. З врахуванням впливу вітрових навантажень порожні контейнери складуються на спеціально відведених майданчиках з дотриманням таких вимог:

без додаткових кріплень дозволяється складування контейнерів тільки в два яруси по висоті;

при складуванні на висоту в 3 яруси і більше контейнери з'єднуються кріпильними засобами між собою, щоб уникнути зсуву і перекидання.

XII. Проведення вантажно-розвантажувальних робіт у рейдових умовах

1. Приступати до виконання вантажно-розвантажувальних робіт на рейді слід після повного ошвартування плавзасобу до транспортного судна.

2. Розкріплення палубного вантажу проводиться в кількості, яку можуть прийняти на себе одночасно подані до борту судна плавзасоби. Подальше розкріплення вантажу проводиться по мірі підходу плавзасобів до борту судна з врахуванням можливості кріплення вантажу в разі зняття судна з якоря через гідрометеорологічні умови.

3. Вантажозахоплювальні пристрої при проведенні рейдових вантажно-розвантажувальних робіт повинні забезпечувати надійне утримання вантажу в умовах хвилювання і можливих поштовхів і ударів внаслідок качки судна або плавзасобу.

4. Проведення вантажно-розвантажувальних робіт на плавзасобі допускається при наявності на ньому справного леєрного огороження. Всі задіяні працівники повинні бути в рятувальних жилетах.

5. При наявності біля борту судна декількох плавзасобів лагом (борт – борт) дозволяється проводити вантажно-розвантажувальні роботи тільки на плавзасобі, безпосередньо пришвартованому до судна.

6. Роботи по навантаженню (вивантаженню) великовагових і довгомірних вантажів здійснюються під безпосереднім керівництвом керівника робіт. Плавзасоби, призначені для приймання великовагових вантажів, розташовуються біля борту судна під стрілою так, щоб вантаж, що переміщується, відразу був установлений на передбачене місце. Забороняється вантаження вантажу в трюм судна, якщо довжина вантажного місця перевищує довжину люкового відкриття.

7. При перевантаженні навалочно-насіпних вантажів за допомогою судових стріл і одноканатного грейфера допускається знаходження працівників на плавзасобі на відстані не ближче 5,0 м від зони роботи грейфера.

8. Довжина установлюваних стояків для кріплення палубного вантажу не повинна перевищувати 5,0 м.

9. Проведення вантажно-розвантажувальних робіт припиняється в таких випадках:

при висоті хвилі понад 1,25 м;

під час перестановки або перетяжки плавзасобів уздовж борта судна;

при інших обставинах, що не забезпечують безпечного проведення робіт, по рішенню капітана судна або керівника робіт.

ХІІІ. Проведення перевантажувальних робіт у зимовий час

1. Підготовка до роботи в зимовий час

1. При роботі на відкритому повітрі встановлюються періодичні перерви для обігріву, обладнуються приміщення для обігріву працівників, особливо в місцях проведення вантажно-розвантажувальних робіт.

2. Кількість і тривалість перерв устанавлюються розпорядчим документом роботодавця за погодженням з виборним органом первинної профспілкової організації (профспілковим представником), а в разі відсутності первинної профспілкової організації - з вільно обраними та уповноваженими представниками (представником) працівників.

3. Підготовка до прийому змерзлих навалочних вантажів у піввагонах повинна включати в себе оцінку міцності змерзання і товщину змерзлих вантажів, які повинні бути перевантажені в портах.

2. Вантажно-розвантажувальні роботи в зимовий час

1. При температурі нижче -15°C стропування вантажів „в удав” стальними стропами без застосування роликів скоб, а також застосування ланцюгів як стропів, забороняється.

2. Місця проведення робіт, майданчики для складування вантажу, рампи складів, причали, залізничні і кранові колії, проходи, пішохідні доріжки, спуски, східці сходів і трапів, переїзди і проїзні дороги необхідно постійно очищувати від снігу і льоду, при необхідності в разі ожеледиці посипати піском або шлаком. Перед навантаженням вантаж очищується від снігу і льоду.

3. Роботи по чищенню від снігу і посипанню піском повинні бути механізовані. З метою запобігання можливості переїзду колесовідбійних брусів причалів, рамп складів, вантажних столів транспортними засобами не допускається завалення снігом і льодом колесовідбійних пристроїв; їх необхідно регулярно чистити з усіх боків.

4. На сніжному покриві транспортування вантажу повинно проводитись автотранспортування на пневматичних шинах. Застосування автотранспортування із колесами, ошинованими литою гумою, допускається

лише при наявності на них незношеного протектора або ланцюгів проти ковзання.

Доставка навантажувачів, не пристосованих для їзди по сніжному покриву, до місця виконання робіт проводиться на спеціально обладнаних саночках або інших засобах.

5. Вивантаження змерзлого навалочного вантажу з піввагонів проводиться тільки після відновлення його сипучості за допомогою розморожувальних пристроїв (теплеків) і агрегатів механічного подрібнення.

6. Очищення кузовів піввагонів від залишків вантажу після їх розвантаження за допомогою грейферів можна проводити безпосередньо на рейкових шляхах на причалі при відкритих люках піввагонів.

7. Очищення кузовів піввагонів від залишків змерзлого (примерзлого) вантажу повинні виконувати одночасно не менше 2 осіб.

8. Очищення кузовів піввагонів від залишків змерзлого (примерзлого) вантажу на ПК (оснащених вагоноперекидувачем) проводиться за межами вагоноперекидувача на спеціальних виставкових шляхах.

9. Робота стрічкових конвеєрів і машин конвеєрного типу (стакерів, реклаймерів, суднових навантажувальних машин тощо) припиняється якщо кусковатість змерзлого вантажу виходить за межі допустимих норм, вказаних в експлуатаційних документах виробника.

10. При необхідності дроблення змерзлого вантажу допускається робити вручну з дотриманням вимог безпеки згідно з РТК.

11. В зимовий час при обмерзанні контейнерів їх кріплення (розкріплення) та вантажно-розвантажувальні роботи з ними виконуються тільки після очищення кріпильних пристроїв і фітингів від криги гарячою водою, парою або

іншими засобами. При цьому особи, що беруть участь у виконанні зазначеної роботи, повинні бути в спеціальному захисному одязі, що виключає можливість опіку.

Застосування ломів, молотків тощо забороняється.

**Генеральний директор
Директорату норм та
стандартів гідної праці**

Ю. Кузовой